

ระเบียบวิธีการตีความ

การให้ความหมายต่อสรรพสิ่งด้วยวิธีการ “ ตีความ ” เพื่อการค้นคว้าหาความรู้ในทัศนะที่ว่าด้วยเรื่องของ “ ปรัชญาการเมือง ” นั้น ถือได้ว่าเป็นแนวทางหลักอันสำคัญแนวทางหนึ่งในการศึกษาความคิดทางการเมือง ที่จะทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้มีโอกาสสัมผัสกับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดของนักปราชญ์ในยุคคลาสสิก ซึ่งได้เคยแสดงเจตนารมณ์ของตนเก็บไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีเนื้อหาสาระเป็นวรรณกรรม หรือที่เรียกว่า “ ตัวบท ” (text) ไม่ว่าจะโดยการผ่านทางบทสนทนา บทประพันธ์ งานเขียน กวีนิพนธ์ หรืออะไรก็ตาม * ย่อมที่จะอนุมานรับรู้เรื่องราวความคิดทางการเมืองในบรรพกาลผ่านสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้บ้าง แม้ว่าจะมีอุปสรรคปัจจัยในแง่ของความเก่าแก่โบราณของการใช้ภาษาเขียน การถ่ายทอดเป็นภาษาอื่น หรือการให้ความหมายที่ไม่อาจเข้าใจได้สำหรับผู้ศึกษาวิจัยในยุคนี้ หรือแม้กระทั่ง กรณีภาวะติดขัดในเรื่อง “ ความรู้ความสามารถ ” ของผู้ตีความทั้งหลายที่จะสามารถค้นหาความหมายได้อย่างถูกต้องเพียงใด ? ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ แต่ถึงอย่างไร นักคิดทั้งหลายในยุคต่อมาก็ยังยอมรับนับถือว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีคุณค่ามหาศาล และที่สำคัญคือเป็น ” หลักฐานทางความคิด ” ของนักปราชญ์ในอดีตเพียงอย่างเดียว ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ควบคู่กับการศึกษาวิจัยในวิชาปรัชญาการเมือง

ฉะนั้น การศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการ “ ตีความ ” ดังกล่าวนี้ จึงมีความมุ่งหมายที่นอกจากจะต้องเข้าใจในเรื่องราวของ “ ตัวบท ” ให้บังเกิดความกระจ่างอย่างลึกซึ้งว่าแท้จริงแล้วนักปราชญ์มีเจตนาเพื่อการนั้นอย่างไร ร้ายหรือดี ? เป็นคุณค่าความดีสำหรับใคร ? ต้องการที่จะสื่อความหมายให้อุชนรุ่นหลังได้รับทราบอะไรในความคิดบ้าง ? ฯลฯ ก็ยังต้องรวมความถึงการพินิจพิจารณากระบวนการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นรอบตัวนักปราชญ์ในช่วงของประสบการณ์ชีวิตด้วย เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ “ เข้าถึง ” ความเข้าใจในความหมายของตัวบทได้อย่างถูกต้องแท้จริง เพราะลำพัง

---

* กรณี ตัวบทในอุดมรัฐ (Republic) ที่เพลโตได้ซ่อนเร้นความหมายของ “ ความยุติธรรม ” ผ่านการสนทนากันอันเป็นประเด็นปัญหาสังคมการเมือง หรืออย่างกรณี ปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ทั้ง 81 บทที่เหล่าซือได้ประพันธ์ตัวบทไว้เป็นกวีนิพนธ์นั้น ก็เป็นเรื่องราวทางการเมืองที่ผู้ศึกษาวิจัยเชื่อว่า เหล่าซือได้ให้ความหมายของ “ ความยุติธรรม ” ซ่อนเร้นไว้ในรูปแบบรหัสลับด้วยเช่นกัน

ตัวบทนี้อาจทำหน้าที่เป็นเพียงการชี้ให้ผู้ศึกษาวิจัยไปสู่การตีความหมายที่ “ เป็นไปได้ ” เท่านั้น (plausibility) แต่ยังไม่สามารถให้เป็นข้อพิสูจน์หรือข้อสรุปได้ว่า การเลือกที่จะตีความในทางใดทางหนึ่งนั้นจะเป็นการตีความที่ได้ความหมายถูกต้องสมบูรณ์¹ ทั้งนี้ ก็เพื่อแง่มุมหรือแนวความคิดที่หลากหลายในการตีความอย่างวิจิตรวิเคราะห์ของประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ “ ปรัชญาการเมือง ” ซึ่งเป็นเรื่องราวของ “ ศาสตร์ทางสังคม ”

อย่างไรก็ดี การพิจารณาถึงแนวทางการศึกษาวิจัยในวิชาปรัชญาการเมืองเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการตีความนั้น ยังมีความจำเป็นในเบื้องต้นที่ผู้ศึกษาวิจัยจะต้องรู้ถึงแนวทางการศึกษาความคิดทางการเมือง เพื่อเป็นกรอบมโนทัศน์หรือเครื่องมือที่จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างดียิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนักคิดได้แยกแยะแนวทางการศึกษาความคิดทางการเมืองไว้ 3 แนวทางด้วยกัน คือ²

1. การศึกษาในแนวทางประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought)
2. การศึกษาในแนวทางปรัชญาการเมือง (Political Philosophy)
3. การศึกษาในแนวทางการพิจารณาทฤษฎีการเมือง (Political Theory)

1. การศึกษาในแนวทางประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought)

การศึกษาในแนวทางนี้มีความเชื่อในทางปรัชญาเป็นพื้นฐานที่ว่า มนุษย์นั้นมิได้เกิดความรู้สึกรู้คิดขึ้นมาเองได้ ความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากการตอบสนองต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่จะเป็นตัวการกำหนดให้มนุษย์มีความคิดเห็นเป็นอย่างไร เช่นเดียวกับ “ ความคิดทางการเมือง ” ก็ย่อมที่จะต้องเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบตัวของคนคนนั้นด้วย ดังนั้น การที่จะเข้าใจในความคิดของนักคิดคนหนึ่งคนใดได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ผู้ศึกษาวิจัยจำเป็นต้องเข้า

¹ ไชยันต์ ไชยพร, เอกสารการบรรยายเรื่อง “ Hermeneutic กับการศึกษาสังคมศาสตร์ ”. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 5.

² ไชยันต์ ไชยพร, เอกสารการบรรยายเรื่อง, “ ประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ปรัชญาการเมือง และทฤษฎีการเมือง ”. ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 1-7.

ใจในสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่สนใจเป็นประเด็นสำคัญ สิ่งแวดล้อมที่ว่่านั้นหมายถึงสรรพสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประเทศต่างๆ ในช่วงชีวิต การอบรมสั่งสอน การเลี้ยงดู สภาพครอบครัว รวมไปถึงลักษณะดินฟ้าอากาศ สภาพภูมิประเทศ หรือแม้กระทั่งเรื่อง เพศของนักคิดที่ยังต้องคำนึงถึงด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ย่อมมีอิทธิพลและเป็นกลไกในการกำหนดความคิดความอ่านของนักคิดทั้งสิ้น

การศึกษาในแนวทางนี้ มีศัพท์ทางวิชาการเฉพาะเจาะจงที่ใช้เรียกสิ่งแวดล้อมดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อความคิดของนักคิดว่า “ บริบท ” (context) บริบทที่นักวิชาการในแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อที่จะทำความเข้าใจความคิดของนักคิด คือ บริบททางประวัติศาสตร์ (historical context) โดยจะเน้นที่สภาพหรือบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม บริบททางประวัติศาสตร์ของนักคิดคนหนึ่งมักมีขอบเขตที่กว้างขวางและครอบคลุมมาก ดังนั้น การกล่าวถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของนักคิดคนหนึ่งคนใดย่อมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวเขาตั้งแต่เกิดจนตาย แต่กระนั้นก็ยังไม่ใช่ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมดต่อการกำเนิดความคิด เพราะบางเหตุการณ์แม้ว่าจะเกิดขึ้นและเป็นสิ่งแวดล้อมอันหนึ่งของนักคิด แต่มันอาจจะไม่มีความสำคัญหรืออิทธิพลมากมายอะไรก็ได้ แต่ขณะที่บางเหตุการณ์กลับมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญที่ทำให้นักคิดได้คิดอะไรขึ้นมา และเหตุการณ์บางเหตุการณ์ก็อาจมีอิทธิพลและผลกระทบที่สำคัญรุนแรงถึงกับทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดของคนๆ หนึ่งได้อย่างสิ้นเชิง ฉะนั้น แม้ว่าบริบททางประวัติศาสตร์จะมีขอบเขตกว้างขวางมากมายอย่างที่กล่าวไปแล้ว แต่ในการศึกษาวิจัย ก็จะไม่ศึกษารายละเอียดทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตของนักคิด เพียงแต่พยายามพิจารณาถึงสิ่งที่สำคัญๆ ในบริบททางประวัติศาสตร์ที่น่าจะมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความคิดของนักคิดนั้น

การศึกษาหรือวิเคราะห์ความคิดของนักคิดโดยมีบริบทหรือประวัติศาสตร์ของนักคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการอธิบายความคิดของแต่ละคนนี้ เรียกว่า การวิเคราะห์เชิงบริบท (contextual analysis) หรือ การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (historical analysis) อันถือได้ว่าเป็นหัวใจของแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง นอกจากบริบทแล้ว หากไม่มีข้อเขียนหรืองานเขียน ผู้ศึกษาวิจัยก็ไม่สามารถเข้าใจความคิดของนักคิดได้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกัน ข้อเขียนหรืองานเขียนของนักคิดนั้น เรียกว่า ตัวบท (text) ดังนั้น ในการศึกษาวิเคราะห์หรือตีความความคิดของนักคิดคนหนึ่งคนใด จะทำการศึกษาคัดความเฉพาะข้อเขียนหรือตัวบทอย่างเดียวยังไม่ได้

หรือจะสนใจเพียงแต่บริบทอย่างเดียวก็ไม่ได้อีกเช่นกัน จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจทั้ง “ ตัวบท “ และ “ บริบท “ ควบคู่กันไป

ประโยชน์ที่ได้จากแนวทางการศึกษาในลักษณะนี้ทำให้ทราบว่า นักคิดในอดีตนั้นคิดอะไร ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับนั้นเป็นประโยชน์ทางวิชาการล้วน ๆ แต่เรากลับไม่สามารถนำแนวความคิดนั้น มาใช้แก้ปัญหาอะไรกับปัญหาในปัจจุบันได้ เนื่องจากแนวความคิดนี้เป็นแนวความคิดที่เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และบริบทในขณะนั้น แต่การมองย้อนไปในอดีตและเข้าใจถึงแนวความคิดในอดีตก็ทำให้เราเข้าใจตัวเองมากยิ่งขึ้น ยิ่งถ้าคำตอบหรือแนวความคิดในอดีตบางส่วนสามารถนำมาใช้ในปัจจุบันได้ด้วยแล้ว ก็ถือได้ว่าแนวทางการศึกษานี้ยังเป็นกำไรให้แก่ผู้ศึกษาวิจัยอีกต่อไป

2. การศึกษาในแนวทางปรัชญาการเมือง (Political Philosophy)

การศึกษาในแนวทางนี้ ผู้ศึกษาวิจัยต้องทำความเข้าใจและเข้าใจกับคำว่า “ philosophy “ ที่แปลว่า “ ปรัชญา “ เสียก่อน คำนี้เป็นศัพท์ของกรีกโบราณที่สนธิกันระหว่าง คำว่า philien กับคำว่า sophia คำ philien นี้แปลว่า ความรักหรือมิตรภาพ ส่วนคำว่า sophia นั้น หมายถึง ปัญญา ความรู้ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงหมายความว่า “ ความรักในความรู้ “ ขณะที่คำว่า political ก็มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก เช่นเดียวกัน คือ politikos มีความสัมพันธ์กันกับคำว่า polis ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่อนุโลมให้ใช้ความหมาย polis ซึ่งหมายถึง รัฐ นคร อาณาจักร หรือบ้านเมือง สำหรับชนชาวกรีกโบราณ คำว่า political เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ polis หมายความว่า ร่วมกันหรืออะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับทุกๆ คน ดังนั้น เมื่อรวมความจากข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า political philosophy นั้น หมายถึง ความรักในความรู้ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมของ polis หรือความรักในความรู้ ในเรื่องของกิจกรรมหรือการกระทำในส่วนรวม

เนื่องจากความรู้ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น มีที่มาจากรากศัพท์ของคำว่า sophia ซึ่งความรู้ในที่นี้ หมายถึง ภูมิปัญญาอันรวมไปถึงทักษะที่จะทำให้ผู้ศึกษาวิจัยมีวิจารณญาณและการตัดสินใจที่ดีในเรื่องกิจกรรมหรือการกระทำที่เป็นกิจกรรมส่วนรวม เป็นความรู้ในการออกกฎ ระเบียบ กฎหมาย หรือแม้แต่กฎศีลธรรมที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ถึงอย่างไร คำกล่าวที่ว่ามีได้หมายความว่า เป็นความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามยุคสมัย แต่เป็นความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลงแม้ว่าสถานการณ์หรือกฎระเบียบ อาจจะแปรเปลี่ยนไปก็ตาม การศึกษาตามแนวทางนี้เชื่อว่า การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่เหมือนกัน มิได้หมายความว่าบุคคลสองคนที่คิดนั้นจะต้องมีเจตนาหรือมีความต้องการที่เหมือนกัน

ขณะเดียวกัน การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำที่แตกต่างกัน ก็มีได้หมายความว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องมาจากเหตุผลหรือวิถีคิดที่แตกต่างกันด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เอง การศึกษาในแนวทางนี้ จึงเชื่อว่าภูมิปัญญาความรู้ที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจทำให้เกิดการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำที่แตกต่างกัน รวมถึงอาจทำให้เกิดกฎหมายที่แตกต่างกัน และถ้าหากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า จุดมุ่งหมายหรือเจตนาที่มาจากเหตุผลวิธีการคิดภายใต้ภูมิปัญญานี้ แม้ว่าการกระทำหรือกฎระเบียบ กฎหมายจะแตกต่างกัน แต่แท้ที่จริงแล้วมันไม่ได้นำมาซึ่งความแตกต่างในจุดมุ่งหมายเลย และจุดมุ่งหมายที่ว่านี้ก็คือ “ ความดี ”

การศึกษาในแนวทางนี้เชื่อว่า ปรัชญาหรือแนวความคิดนั้นเกิดขึ้นจากอิทธิพลของบริบท เช่นเดียวกัน และบริบทที่ก่อให้เกิดปรัชญาการเมือง ก็คือ บริบทภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นปรารถนาแต่สิ่งที่ดี และความดีก็ย่อมนำมาซึ่งความสุขในการมีชีวิตของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ และยังมีความเชื่อต่อไปอีกว่า บริบทดังกล่าวนี้ไม่ได้สูญหายไปไหน แต่เป็นเงื่อนไขที่ดำรงอยู่ตลอดมา ดังนั้น เมื่อเงื่อนไขหรือสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ยังเป็นเช่นนี้ มันก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ปัญญาภายใต้บริบทดังกล่าวนี้ จะยังคงเป็นปัญหาเดิมๆ ที่ไม่เปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด และเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการคิดแก้ไขปัญหา และการคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การแสวงหา หรือการมีความรักในความรู้ในกิจกรรมหรือการกระทำในกิจกรรมส่วนรวม ก็คือองค์ความรู้ที่เรียกว่า “ ปรัชญาการเมือง ” นั่นเอง ซึ่งถ้าจะขยายความก็สามารถนิยามความหมายได้อีกว่า เมื่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม มนุษย์ก็ยังคงมีคำถามที่ไม่เปลี่ยนแปลงและพยายามค้นคว้าหาคำตอบอยู่ตลอดเวลา เช่นคำถามที่ว่า ความดีคืออะไร ? ชีวิตที่ดีเป็นอย่างไร ? ความยุติธรรมที่แท้จริงเป็นอย่างไร ? เหล่านี้เป็นต้น ไม่ว่าจะยาวนานเพียงใดก็ตาม แนวทางการศึกษานี้ก็ยังเชื่ออยู่ดีว่าปัญหาต่างๆ ที่อ้างถึงนี้ยังคงเป็นคำถามอยู่ตลอดไป และก็ยังเชื่อต่อไปอีกว่า ปัญหาเหล่านี้จะต้องมีคำตอบที่ไม่เปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เป็นคำตอบที่อยู่ในลักษณะของสัจจะธรรม ซึ่งหมายความว่า มีภูมิปัญญาที่แท้จริงที่จะใช้ตอบคำถามในปัญหาต่างๆ ได้ในทุกยุคสมัย อย่างไรก็ตาม ปรัชญาการเมืองเชื่อว่ามึนนักคิดบางคนเป็นนักคิดที่มีอัจฉริยะอันยิ่งใหญ่ที่ได้ค้นพบภูมิปัญญาที่แท้จริง ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้กาลและเทศะใด ๆ ซึ่งหมายถึง ความคิดของเขาอยู่เหนือบริบทและประวัติศาสตร์นั่นเอง

จากการความเชื่อที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยเห็นได้ว่า แนวทางการศึกษาปรัชญาการเมืองมีฐานความคิดในเรื่องที่ว่า ทุกสรรพสิ่งในโลกนี้มีแก่นสัจจะธรรมของความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าสิ่งแวดล้อมหรือสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของประวัติศาสตร์อย่างไรก็

ตาม แต่แก่นแท้ของมันจะยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความหมายเลยต่อไปอีกว่า ถึงแม้วิถีชีวิตของมนุษย์จะแปรเปลี่ยนไป แต่มีบางอย่างในตัวมนุษย์ที่ไม่เปลี่ยนตาม และบางอย่างในตัวมนุษย์ที่ไม่เปลี่ยนนี้เองทำให้ความเป็นไปของมนุษย์ โลก และจักรวาลไม่เปลี่ยนแปลง ถ้าหากจะมีความเปลี่ยนแปลงก็คงเฉพาะเปลือกภายนอกเท่านั้น ปรัชญาการเมืองเห็นว่า ถ้ามีความเข้าใจในความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริงแล้ว ผู้ศึกษาวิจัยจะต้องไม่ไปศึกษาเฉพาะที่เปลือกนอกที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่จะต้องเข้าไปให้ถึงแก่นแท้ของมัน

แนวทางการศึกษานี้เชื่อว่าสรรพสิ่งต่างๆ นั้นดำรงคงอยู่ได้โดยมีคุณลักษณะสองอย่าง คือ มีส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง และอีกส่วนหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นแก่นแท้ นั้น เรายังเรียกว่า “ ธรรมชาติ ” ความเข้าใจในเรื่องที่ว่าด้วยธรรมชาตินี้ ถือเป็นแนวความคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาตามแนวปรัชญาการเมือง ปรัชญาการเมืองเห็นว่า การที่จะได้มาซึ่งองค์ภูมิปัญญาความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือการกระทำในกิจกรรมส่วนรวม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การจะได้ภูมิปัญญาความรู้ทางการเมือง นั้น จะต้องค้นหาคำตอบเกี่ยวกับธรรมชาติของการเมือง รวมทั้งเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ และที่แน่นอนคือ จะต้องเป็นการค้นคว้าแสวงหาธรรมชาติการเมืองที่ดีที่สุด ประกอบกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ดีที่สุดเช่นกัน เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการตอบคำถามในปัญหาของการเมือง สังคม และมนุษย์ เป็นการตอบคำถามหรือการแก้ไขปัญหาที่เป็นปัญหามาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ใดในโลก ที่มีความสนใจอย่างจริงจังในการค้นหาคำตอบดังกล่าว และต้องพยายามหาทางออกให้แก่ตนเอง สังคมหรือรัฐของตน แต่ละคนแต่ละสถานที่อาจจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้น รูปธรรมของการแก้ไขปัญหาก็ต้องแตกต่างกัน แต่กระนั้นก็ยังมามีที่มาจากภูมิปัญญาความรู้ที่เป็นตัวชี้แนะเดียวกัน

ปรัชญาการเมืองเป็นการศึกษาอดีตหรือปัจจุบันเพื่อปัจจุบันหรืออนาคต ในการศึกษาปรัชญาการเมือง มิได้มีความมุ่งหมายที่จะหยิบยกเอาคำตอบของนักคิดในอดีตมาแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกในปัจจุบัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า แนวทางการศึกษานี้ไม่ยอมรับการคิดหรือแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์การเมือง แต่ปรัชญาการเมืองเชื่ออย่างแน่นอนว่า การแก้ไขปัญหาของมนุษย์ในปัจจุบัน จะแก้ไขได้ก็ด้วยจากความคิดของมนุษย์ในปัจจุบันเท่านั้น เพียงแต่การค้นคว้าหาคำตอบ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักความคิดของนักคิดในสมัยโบราณ โดยเฉพาะยุคคลาสสิกนั้นเป็นจุดเริ่มต้นหรือบันไดพื้นฐานที่จะละเลยไปเสียมิได้ เพราะเป็นภูมิปัญญาความรู้ที่จะชี้แนะ หรือเป็นกรอบความคิดของแนวความคิดนี้

การศึกษาในแนวทางปรัชญาการเมืองจะ “ไม่เน้นบริบท” เท่ากับ “ตัวบท” เพื่อเชื่อว่าตัวบทที่นักคิดได้เขียนขึ้นมา นั้นเพียงพอแล้วที่จะค้นหาภูมิปัญญาความรู้ที่ไม่เปลี่ยนแปลง การที่มีความสนใจอยู่เฉพาะแต่ตัวบท ทำให้แนวทางการศึกษานี้ถูกโจมตีจากแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองว่า การตีความตามตัวบทเพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้ศึกษาวิจัยไม่สนใจในบริบทนั้น ไม่อาจตีความได้อย่างถูกต้องได้ แต่การศึกษาตามแนวทางนี้ แม้จะเน้นที่ตัวบทก็ใช่ว่าจะมีความสะดวกสบายนัก เพราะผู้ศึกษาวิจัยจะต้องมีความมุ่งมั่นมากพอที่จะค้นหาภูมิปัญญาความรู้ที่เป็นสัจจะธรรมสำหรับตนเอง ทำให้ต้องมีความจริงจังกับเรื่องของตัวบทพอ ๆ กับที่จะต้องมีความจริงจังกับตนเองเป็นอย่างมาก ต้องใช้วิจารณญาณของตนเองเข้าตรวจสอบความคิดที่อยู่ในตัวบท ต้องตั้งคำถามที่สงสัยพร้อมกับข้อเสนอลงตัวของตัวบท เพื่อที่จะได้นำความคิดของนักคิดที่เสนอมานั้น มาตรวจสอบในสถานการณ์ปัจจุบัน การศึกษาตามแนวทางนี้จึงทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทราบจุดอ่อนหรือจุดแข็ง ความมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผล ความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องในแนวความคิดของนักคิดได้เป็นอย่างดี ซึ่งแตกต่างจากแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองที่ผู้ศึกษาจะไม่อ้างว่าสิ่งที่เขาได้มาจากการศึกษานั้นเป็นแนวความคิดของเขาเอง เพราะมันเป็นความคิดของนักคิดคนนั้น ๆ แต่แนวทางการศึกษาปรัชญาการเมืองก็ทำให้คนมีปัญญาที่เป็นตนเองมากกว่าสิ่งใด ในขณะที่การศึกษาแนวประวัติศาสตร์การเมืองคอยแต่ศึกษาแต่เปลือกนอกของ “ความรู้” ที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการศึกษาเพียงเพื่อตอบสนองของความอยากรู้ทางวิชาการเท่านั้น

3. การศึกษาในแนวทางลักษณะทฤษฎีการเมือง (Political Theory)

แนวทางการศึกษานี้เป็นของปรมาจารย์ในสาขาทฤษฎีการเมืองและสังคมที่มีชื่อเสียงมากที่สุดท่านหนึ่ง นั่นคือ John Plamenazt และก็เช่นเดียวกัน Plamenazt เองก็ไม่ได้ปฏิเสธถึงความ เป็นจริงที่ว่าสำหรับนักคิดทุกคนแล้ว ไม่ว่าจะแนวความคิดของเขาจะมีความเป็นนามธรรมเพียงใดก็ตาม ต่างก็ได้รับอิทธิพลจากสภาพการณ์ของสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขาทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น การที่ผู้ศึกษาวิจัยจะเข้าถึงความเข้าใจในงานเขียนของนักคิดในอดีตนั้น จำเป็นที่จะต้องรู้และศึกษาถึงเงื่อนไขทางสังคมและเรื่องราวทางการเมืองในสมัยนั้นด้วย แต่ถึงอย่างไร ก็ไม่ได้หมายความว่าใครก็ตามที่จะศึกษาหรือวิเคราะห์ทฤษฎีของนักคิดต่างๆ จำเป็นจะต้องศึกษาบริบททางสังคมและการเมืองในยุคสมัยนั้นๆ เสียทั้งหมด

จากการที่ Plamenazt ไม่ได้ปฏิเสธถึงความสำคัญของการศึกษาแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง เขาจึงยอมรับว่าการศึกษาในแนวทางนี้ก็ถือเป็นวิธีการศึกษาที่สำคัญ และยังเป็น

สิ่งจำเป็นที่จะต้องมีแนวทางการศึกษานี้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกัน แนวทางการศึกษาในลักษณะ ทฤษฎีการเมือง ซึ่งมีประเด็นสนใจแตกต่างไปจากแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์การเมือง ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เขากล่าวต่อไปว่า แนวทางการศึกษาที่แตกต่างกันนั้น มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น เพราะแท้จริงแล้ว มีเป้าหมายในการศึกษาวิจัยเป็นสิ่งเดียวกัน นั่นคือ “ แนวความคิดของนักคิดทางการเมือง ” ดังนั้น แนวทางการศึกษาที่แตกต่างกันจึงเหมือนกับสภาพของการแบ่งงานกันทำนั่นเอง

แนวทางการศึกษาในลักษณะของทฤษฎีการเมืองนี้ สนใจในประเด็นปัญหาที่เป็นข้อถกเถียงของนักคิด โดยเฉพาะไม่จำเป็นต้องลงไปทำการศึกษาถึง “ บริบท ” เว้นเสียแต่ว่าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของนักคิดจะช่วยทำให้เข้าใจในประเด็น หรือแนวความคิดของนักคิดที่ชัดเจนขึ้น ที่สำคัญก็คือ ผู้ทำการศึกษาวิจัยในแนวทางนี้ต้องใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจของตนเองในการวิเคราะห์ ซึ่งเรียกว่า เป็นแนวทางการตรวจสอบอย่างวิพากษ์ (critical examination) หลายครั้งที่ผู้ศึกษาได้ตัดสินใจที่จะข้ามในประเด็นบางประเด็นไป หรือบางครั้งก็อาจจะรู้สึกพึงพอใจที่จะกล่าวถึงบางประเด็นอย่างผิวเผินเท่านั้น

การที่ผู้ศึกษาวิจัยในแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง กล่าวอ้างว่า การที่จะสามารถเข้าใจทฤษฎีการเมืองทฤษฎีหนึ่งนั้น ผู้ศึกษาจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงความเข้าใจในบริบทและเงื่อนไขที่มีส่วนในการก่อกำเนิดทฤษฎีนั้น ๆ แต่ผู้ที่ศึกษาในแนวทางนี้กลับเห็นว่าการกล่าวเช่นนี้ เป็นการให้ความสำคัญต่อบริบทมากเกินไป เพราะผู้ที่ยึดมั่นต่อการศึกษาแนวทางนี้ชอบที่จะคิดว่า การที่จะเข้าใจในคำพูดของคนบางคน มันมีความจำเป็นต้องรู้ว่า “ อะไร ” ทำให้เขาคิดเช่นนั้น แต่ Plamenatz เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องที่จะคิดเช่นนั้น เพราะสิ่งที่จำเป็นในการศึกษาแนวความคิดของนักคิด คือ ความเข้าใจในความหมายของคำต่าง ๆ ที่นักคิดได้ใช้ในงานของเขา อย่างกรณีเช่น ผู้ศึกษาวิจัยไม่จำเป็นต้องรู้ว่า Hobbes มีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการเขียนหนังสือ Leviathan และก็ไม่ต้องรู้ด้วยว่า เขามีทัศนคติอย่างไรต่อปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายนิยมกษัตริย์ กับฝ่ายนิยมรัฐสภา ซึ่งเป็นปัญหาทางการเมืองในช่วงที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่กลับจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ว่า Hobbes มีความคิด ความเข้าใจ หรือให้ความหมายกับคำสำคัญบางคำ เช่น กฎหมาย สิทธิ เสรีภาพ ข้อตกลงสัญญา เป็นอย่างไร และการที่จะเข้าใจในความหมายของคำต่างๆ เหล่านั้น ก็ไม่ใช่โดยการศึกษบริบทหรือเงื่อนไขทางสังคมการเมืองของเขา แต่จะเข้าใจได้ก็ด้วยการศึกษาถึงประเด็นเหตุและผลของการโต้เถียงอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์ สำหรับบริบทหรือสภาพเงื่อนไขของปัญหาทางการเมืองนั้นก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษาในตัวของมันเอง ในกรณีที่มี

ความสนใจอยากรู้แง่มุมของประวัติศาสตร์ แต่สำหรับเรื่องการศึกษาทฤษฎีการเมืองนั้น ผู้ที่ศึกษาจะสามารถเข้าใจในทฤษฎีการเมืองของนักคิดได้โดยไม่ต้องอาศัยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทมากมายนัก

Plamenatz ไม่ได้ปฏิเสธเลยว่า นักคิดทุกคนต่างก็ได้รับอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองของเขา ซึ่งเขาได้ย้ำอยู่เสมอว่า ถ้าผู้ศึกษาต้องการที่จะเข้าใจว่า ทำไมนักคิดคนหนึ่งถึงคิดอย่างที่เขาเขียน ก็เป็นความจำเป็นต้องเข้าใจในเหตุการณ์หรือบริบทของนักคิดนั้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับคณาจารย์แล้ว นักคิดที่ยิ่งใหญ่ทุกคนต่างก็มีความคิดที่เป็นของตนเอง และต่างก็มีแนวโน้มเป็นอย่างมากที่เขาอาจจะถูกเข้าใจหรือตีความผิดได้ เนื่องจากสิ่งที่เขาพูด เขาอาจจะคิดหรือเขียนไม่เหมือนกับคนอื่นทั่วไปที่ร่วมสมัยกับเขา และถึงแม้ว่าจะใช้คำหรือภาษาที่ดูเหมือนว่าจะไม่แตกต่างจากคนอื่นทั่วไป แต่เขาอาจจะใช้ในความหมายที่แตกต่างไปจากคนทั่วไปก็ได้

ในการศึกษาตามแนวทฤษฎีการเมือง ผู้ศึกษาต้องตรวจสอบวิพากษ์แนวความคิด ประเด็นสมมุติฐานต่าง ๆ ในงานเขียนของนักคิดทางการเมือง และคงไม่มีวิธีการใดที่ดีไปกว่าการตรวจสอบแนวความคิดของนักคิดภายใต้บริบททางทฤษฎีที่รู้จักกันเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีการถกเถียงกันต่อเนื่องมายาวนานก็ตาม แต่ก็ยังคงมีความสำคัญอยู่บ้าง บางครั้งมีผู้โต้แย้งว่าคำถามของนักคิดอย่าง Hobbes หรือ Locke ที่ต้องการจะตอบนั้นเป็นเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับสภาวะปัจจุบันแล้ว แต่หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่าเมื่อใดที่มนุษย์ได้กล่าวถึงเรื่องสังคมการเมือง ก็ยังคงต้องวนเวียนกับเรื่องของ กฎ (law) สิทธิ (right) ความเห็นพ้องยินยอม (consent) อยู่นั่นเอง ซึ่งก็มิได้แตกต่างอะไรไปจากสิ่งที่นักปราชญ์เหล่านั้นได้คิดและทำไว้เช่นกัน ผู้ศึกษาวิจัยต้องรู้ว่า นักคิดมีวิธีการใช้คำและวิธีการโต้แย้งเป็นอย่างไร และนี่เองจะสามารถทำให้เราเรียนรู้วิธีการใช้คำและสร้างข้อโต้แย้งเป็นของเราเองได้ และจากการพบความบกพร่องตลอดจนคำอธิบายของนักคิด ย่อมทำให้เราได้เรียนรู้ในสิ่งที่นักคิดต้องการจะอธิบายด้วย

คุณประการอันใหญ่หลวงที่จะได้รับจากการศึกษาตามแนวทางทฤษฎีเก่า ๆ เหล่านี้ คือ ทฤษฎีเหล่านี้มีความเข้มข้นในเนื้อหาและเป็นที่รู้จักกันดี ประโยชน์ในการศึกษาเชิงทฤษฎีการเมืองก็คือ ทฤษฎีเหล่านี้เกิดขึ้นมานานแล้ว และยังเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากสภาพปัจจุบันของเราอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น จึงเป็นการดีและประหยัดเวลาต่อการสำรวจความคิดทางการเมืองซึ่งเท่ากับเป็นการศึกษาความคิดทางการเมืองจากทฤษฎีการเมืองในอดีต ที่กล่าวว่า “ ดีกว่า ” ก็

เพราะความหลากหลายและความเข้มข้นของตัวทฤษฎีนั่นเอง ส่วนที่ว่าเป็นการประหยัดเวลาก็เพราะ ทฤษฎีการเมืองเหล่านี้ได้ผ่านการกลั่นกรองครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ “ เข้าถึง “ แก่นได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

การศึกษาตามแนวทฤษฎีการเมืองเหล่านี้ จะนำมาซึ่งผลที่พอเพียงทีเดียวโดยเฉพาะกับผู้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางสังคม และคิดว่ายังขาดแนวความคิดที่จำเป็นในการอธิบายสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งก็แน่นอน ผู้ศึกษาวิจัยจะไม่ได้พบความคิดที่เป็นสูตรสำเร็จตามที่ต้องการในทฤษฎีเหล่านี้ แต่มันจะทำให้เกิดทักษะในการศึกษาพิจารณาความคิด และสามารถใช่วิจารณญาณสำหรับการตัดสินใจในความคิดเหล่านี้ได้ ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยสามารถแยกแยะประเด็นได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนในการศึกษาต่อไป

วิธีการตีความ

การวิเคราะห์ตัวบทซึ่งเป็นงานเขียนทางปรัชญาการเมืองโดยวิธีการตีความนั้น สามารถแบ่งได้ 6 ลักษณะวิธี ดังต่อไปนี้³

1. การวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด (Close Textual Analysis)
2. การแยกแยะระหว่างเจตนา (intention) ของปรัชญาเมธีและผล (effect) อันเกิดจากการยอมรับแนวความคิดนั้นๆ
3. การศึกษาชีวประวัติของปรัชญาเมธี (Biogitaphical Approach)
4. การศึกษาแนวทางจิตวิทยา (Psychological)
5. การศึกษาแนวทางอุดมการณ์ (Ideological Approach)
6. การศึกษาแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach)

1. การวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด (Close Textual Analysis)

การศึกษาแนวความคิดของปรัชญาเมธีที่ปรากฏออกมาในรูปของงานเขียน ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับความพยายามใด ๆ ที่จะเข้าใจในความคิดของปรัชญาเมธีนั้น ๆ เสมอ การวิเคราะห์งานเขียนชิ้นสำคัญ ๆ ของปรัชญาเมธีนั้น อาจแยกวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายย่อยออกไปได้อีก ดังนี้

- 1.1 เพื่อค้นหาความหมายที่ปรัชญาเมธีพยายามจะสื่อ โดยการพิจารณาจากคำจำกัดความ และคำอธิบายที่ปรัชญาเมธีเลือกใช้ในงานเขียนของตน
- 1.2 เพื่อพิจารณาส่วนของงานเขียนชิ้นใดชิ้นหนึ่งจากแง่คิดของงานเขียนชิ้นนั้นๆ ทั้งหมด
- 1.3 เพื่อพิจารณางานเขียนชิ้นใดชิ้นหนึ่ง จากแง่คิดของงานเขียนทั้งหมดในชีวิตของปรัชญาเมธีนั้น ๆ ว่ามีความต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร (ข้อควรระวังสำหรับแนวทางย่อยนี้ อยู่ที่ว่าปรัชญาเมธีบางคนได้เขียนงานไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่มีความสำคัญและไม่มีความสำคัญ ผู้ที่จะตี

---

³ สมบัติ จันทร์วงศ์, เอกสารการบรรยายหมายเลข 14 “ ตัวบท (The text) กับการเรียนการสอนวิชา ปรัชญาการเมือง ”, ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 10-16.

ความในแนวทางนี้ ก็ต้องรู้จักแยกแยะว่างานชิ้นใดควรศึกษา และงานชิ้นใดไม่ควรศึกษา เพราะถ้าหากทำการศึกษาทุกชิ้นงาน อาจทำให้การศึกษานั้นเป็นการศึกษาชีวิตประวัติของนักคิดผู้นั้นไปก็ได้)

1.4 เพื่อวิเคราะห์งานเขียนชิ้นใดชิ้นหนึ่ง จากแง่คิดของแบบการประพันธ์และรูปแบบการเขียนว่ามีความสำคัญอย่างไรหรือไม่ กับการเสนอแนวความคิดและวิธีการตีความที่ถูกต้อง

1.5 เพื่อการวิเคราะห์งานเขียนชิ้นใดชิ้นหนึ่งอย่างละเอียด เพื่อการค้นหาคำความหมายที่แท้จริงที่ปรัชญาเมธีประสงค์จะสื่อถึงผู้อ่าน

2. การแยกแยะระหว่างเจตนา (intention) ของปรัชญาเมธีและผล (effect) อันเกิดจากการยอมรับแนวความคิดนั้นๆ

ในขณะที่แนวทางแรกเน้นการหาความหมายโดยดูจากความตั้งใจหรือเจตนาของตัวปรัชญาเมธีเป็นสำคัญ แนวทางที่สองกลับให้ความสำคัญแก่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองจากการตีความในความคิดนั้นแล้วนำไปปฏิบัติจริง ๆ ผู้ศึกษาวิจัยที่ยึดถือแนวทางการตีความแบบนี้ถือได้ว่า จริงอยู่ที่ความหมายหรือผลกระทบที่ตามมาทีหลัง อาจจะไม่ใช่สิ่งที่ปรัชญาเมธีนั้น ๆ คาดคะเนไว้ล่วงหน้าก็ได้ แต่ในเมื่อปรัชญาการเมืองนั้น ๆ ผ่านการตีความของผู้ศึกษาวิจัยและกลายเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ตามมา จึงจำเป็นต้องยึดถือเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่จะต้องศึกษาด้วย โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่า นั้นเป็นส่วนหนึ่งของความตั้งใจดั้งเดิมของปรัชญาเมธีหรือไม่ นี่ย่อหมายถึง การยอมรับว่า การตีความปรัชญาการเมืองมีผลกระทบต่อการเมืองในทางปฏิบัติ และการตีความนั้น ๆ ก็ถูกระทบโดยแนวปฏิบัติทางการเมืองอีกทีหนึ่ง (แนวทางการตีความนี้ อาจจะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่า ไม่ว่าจะแนวความคิดหรือปรัชญาการเมืองใดจะมีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ คือ มีอิทธิพลต่อมหาชนหรือกลุ่มคนใด ๆ ก็ตาม การให้ความสำคัญแก่ผลของอิทธิพลจนเกินไป อาจหมายความว่าผู้ศึกษาวิจัยกำลังศึกษาประวัติศาสตร์แทนที่จะเป็นการศึกษาปรัชญาการเมืองก็ได้)

3. การศึกษาชีวิตประวัติของปรัชญาเมธี (Biogitaphical Approach)

การศึกษาตามแนวทางนี้มีข้อสมมุติฐานสำคัญอยู่ที่ว่า “ ความคิดย่อมเกิดจากบุคคล “ เพราะฉะนั้น ความรู้ที่เกี่ยวกับชีวิตประวัติของบุคคลนั้น ๆ จะสามารถช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจหรือ

สามารถตีความปรัชญาการเมืองของบุคคลนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยสามารถบอกได้ว่า เหตุการณ์สำคัญอะไรในชีวิตของปรัชญาเมธีก่อให้เกิดความคิดอะไรขึ้นในช่วงชีวิตนั้น ๆ ของปรัชญาเมธี ตลอดจนสามารถบอกได้ว่างานเขียนที่เขียนขึ้นในช่วงต่าง ๆ ของชีวิตปรัชญาเมธีนั้น ๆ มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร เช่นกรณีที่ มาร์กซ ต้องทนทุกข์ทรมานด้วยโรคฝี ขณะที่เขียนงาน Capital ทำให้เขามีความกร้าวร้าวเป็นพิเศษกับนายทุนในงานเขียนชิ้นนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าปรัชญาเมธีนั้น ๆ เขียนอัตตชีวประวัติของตนเองไว้ อัตตชีวประวัติดังกล่าวก็จะถูกยอมรับว่ามีค่าไม่แตกต่างอะไรไปจากงานเขียนทางด้านปรัชญาการเมืองเลย คือถือว่า ตัวบุคคลและงานเขียนของเขาก็คือของอย่างเดียวกัน อันได้แก่ภาพสะท้อนของบุคลิกของปรัชญาเมธีนั่นเอง

ข้อวิจารณ์หลักสำหรับการตีความตามแนวทางนี้ มีอยู่ที่ว่า จริงอยู่ที่ผู้ศึกษาไม่อาจแยกบุคลิกของผู้เขียนออกจากเนื้อหาของงานเขียนของเขาได้อย่างเด็ดขาด แต่การให้ความสำคัญแก่ลักษณะเฉพาะในตัว และในชีวิตของปรัชญาเมธีมากมายจนเกินไป อาจทำให้ผู้ศึกษาวิจัยหันไปสนใจกับตัวบุคคลมากกว่าสิ่งที่บุคคลนั้น ๆ เขียนออกมาก็ได้ ทั้งที่การยอมรับหรือไม่ยอมรับความถูกต้องของปรัชญาเมธีนั้น น่าจะอยู่ที่สิ่งที่เขาเขียนออกมา มากกว่าที่จะเป็นประวัติอันดีงามหรือความชั่วร้ายในตัวของปรัชญาเมธีนั้น ๆ

4. การศึกษาแนวทางจิตวิทยา (Psychological)

เป็นแนวทางการศึกษาที่นำเอาวิธีการทางจิตวิทยาและจิตวิเคราะห์มาใช้ศึกษาปรัชญาเมธี ในกรณีนี้ แนวความคิดของปรัชญาเมธีเองที่ปรากฏออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของข้อมูล ตามวิธีการนี้ ผู้ศึกษาจะพิจารณาชีวิตและกระบวนการผลิตผลงานทั้งหมดของตัวปรัชญาเมธี เพื่อนำมาสร้างให้เห็นขั้นตอนของการเกิดแนวความคิดของปรัชญาเมธีนั้น ๆ คำอธิบายมักปรากฏออกมาในรูปของพลังงานกระตุ้นต่าง ๆ ทางจิตวิทยาที่ตัวปรัชญาเมธีเองไม่รู้ ในบางกรณี แนวทางการตีความแบบนี้จะถือเอาว่า ผลงานทางทฤษฎีของปรัชญาเมธีที่ปรากฏออกมาเป็นเพียงความพยายามของผู้เขียนที่จะต่อสู้กับปัญหาทางจิตของผู้เขียนเอง และผลงานของผู้เขียนก็คือ " อากาธา " ที่จะบอกให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึง " การเจ็บป่วยทางจิต " ของผู้เขียน ข้อโต้แย้งสำหรับวิธีการดังกล่าวอยู่ที่ว่า การเน้นความสำคัญของแรงจูงใจที่ปรัชญาเมธีไม่รู้ตัวแบบนี้ จะมีประโยชน์อะไรหรือไม่สำหรับการศึกษาปรัชญาหรือแนวความคิดนั้น ๆ เพราะเรื่องของความคิดนั้น น่าจะอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ทั้งเสนอและผู้รับต่างก็รู้ตัวเองดีว่าตนกำลังทำอะไรอยู่

5. การศึกษาแนวทางอุดมการณ์ (Ideological Approach)

ผู้ศึกษาวิจัยที่เลือกใช้การศึกษาตามแนวทางนี้ ส่วนมากมักเป็นผู้ที่มีความเปิดเผยเกี่ยวกับท่าทีทางการเมืองของตนเองอยู่อย่างมาก การศึกษาตามแนวทางนี้ คือ การนำเอาสูตรสำเร็จทางอุดมการณ์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว มาเป็นเครื่องมือในการอธิบายความคิดของปรัชญาเมธี เพราะฉะนั้น โรมัส มอร์ จึงถูกมองว่าเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพในยุคสมัยที่ชนชั้นนี้แทบจะยังไม่ได้เกิดขึ้นเลย แต่อันตรายที่เห็นได้ชัดที่สุดของแนวทางนี้อยู่ที่ว่า ความหมายและการประเมินค่าผลงานของปรัชญาเมธีที่ถูกนำมาศึกษาโดยวิธีการนี้ ดูจะมีกำเนิดมาจากแนวความคิดและบทสรุปที่ถูกกำหนดอยู่ในความคิดของผู้ศึกษาวิจัยอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น “ ข้อมูล “ หรืองานเขียนของปรัชญาเมธีจึงเป็นเพียง “ ชิ้นส่วน “ ที่จะต้องนำมาใส่ลงในสูตรสำเร็จทางอุดมการณ์ เพื่อให้ในการอธิบายเท่านั้นเอง และผู้ที่ยึดถือการศึกษาแนวทางอุดมการณ์เองกลับมองว่า การศึกษาทฤษฎีการเมืองที่เน้นความจริงอันเป็นสากลและไม่จำกัดด้วยเงื่อนไขของกาลเวลา กำลังกลายเป็นการศึกษาปรัชญาไป เพราะนักทฤษฎีการเมืองเหล่านี้ ปฏิเสธที่จะต้องเลือกระหว่างแนวทางของมาร์กซิส กับแนวทางของเสรีนิยม การเลี่ยงปัญหาอุดมการณ์ด้วยการทำให้แนวความคิด และแนวทางการวิเคราะห์ทฤษฎีการเมืองเป็นนามธรรมนี้ จริง ๆ แล้วจึงเป็นการปฏิเสธความเป็นจริงทางการเมือง และทางประวัติศาสตร์ไปอย่างน่าสมเพช

6. การศึกษาแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach)

เป็นแนวทางการศึกษาที่พยายามให้ความสำคัญต่อ “ กาลเวลา “ และ “ สถานที่ “ ในยุคสมัยที่แตกต่างกันออกไปในการศึกษาตัวปรัชญาเมธีและผลงาน คือ มากกว่าแค่การศึกษาตัวบทเพียงอย่างเดียว สิ่งที่แนวทางนี้พยายามจะกระทำได้แก่ การชี้ให้เห็นถึงบริบท (context) แห่งความสลัษัษข้อที่เหตุการณ์หรือความคิดใดความคิดหนึ่งจะต้องถูกเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่แตกต่างกันอย่างมากมาย จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาตามแนวทางนี้เป็นแนวทางที่มีความทะเยอทะยานมากที่สุด เพราะเกือบจะไม่มีสิ่งใดที่จะละเว้นการพิจารณาไปได้เลย นับตั้งแต่ตัวบท ชีวประวัติ สภาพทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมของยุคสมัยที่มิงานเขียนเกิดขึ้น รวมถึงเหตุการณ์และแนวความคิดที่อุบัติขึ้นก่อนยุคสมัยนั้น ๆ เป็นความพยายามที่จะสร้างความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันมากที่สุดกับความเป็นจริงในสมัยที่ปรัชญาเมธีได้เขียนงานของตน

ไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้ แนวความคิด และตรรกะที่อาจแตกต่างไปจากยุคปัจจุบัน เพื่อที่จะทราบว่าผู้คนในยุคสมัยอื่น ๆ มีความคิดเห็นทางการเมืองอย่างไร เป็นเป้าหมายการศึกษาหลักของสำนักนี้

ประเภทของบริบท

เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในเนื้อหาของ “ บริบท “ นักวิชาการได้จัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้⁴

1. Microcontext หมายถึง บริบทในระดับย่อยที่สุด นั่นคือ การพิจารณาบริบทในด้านการใช้ภาษา คำต่าง ๆ ตลอดจนแนวความคิดที่ใช้นั้น และรวมหมายถึงบริบทส่วนตัวของตัวบุคคลที่เขียนด้วย (personal context) บุคคลแต่ละคนนั้น ถือว่ามีปัจเจกภาพที่ถูกถ่ายทอดมาในวิธีการใช้ภาษาของเขา แต่ละบุคคลก็มีรูปแบบ (style) การเขียนที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคพิเศษในการศึกษา บริบทของภาษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นของผู้เขียนคนไหนคนใด และได้ใช้ในการที่จะเข้าใจในประโยคหรือบทที่สำคัญ ๆ ภายใต้บริบทของงานเขียนทั้งหมดของผู้เขียนแต่ละคนนี้ (microcontext) ถ้าหากจะพิจารณากันอย่างแท้จริงแล้วสามารถลงลึกไปถึงบริบทของตัวบุคคลในเรื่องของอวัยวะ ร่างกาย เซล ระบบประสาทของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมและความคิดที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของ microcontext นั้น เป็นสิ่งที่ปฏิเสธหรือมองข้ามไปไม่ได้ ทั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยงานเขียนของผู้ใดก็ตาม ความตั้งใจ (intention) ของผู้บันทึกข้อมูลหรือนักเขียนย่อมเป็นสิ่งสำคัญ มิฉะนั้น ความเข้าใจหรือการตีความอาจจะคลาดเคลื่อนได้ โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง เพราะนักคิดทุกคน มิใช่จะมีเพียงลักษณะของความสนใจที่ต่างกันเท่านั้น แต่มีลักษณะเฉพาะของการใช้ศัพท์ สำนวน และความสัมพันธ์ของคำต่าง ๆ ที่แตกต่างกันด้วย

---

⁴ ไชยันต์ ไชยพร , เอกสารการบรรยายเรื่อง “ ประวัติศาสตร์ : วิถีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า “ , ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , หน้า 18-20.

2. Correlative context บริบทประเภทนี้ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับข้อมูลหรืองาน ที่ผู้ศึกษาต้องการจะศึกษา เช่นกรณี การศึกษาสงครามเก้าทัพ เราได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากกรมพระยาตำราง ๆ ที่ทรงนิพนธ์ไว้ พระนิพนธ์ของกรมพระยาตำราง ๆ นี้ ก็ถือได้ว่าเป็น correlative context ที่เกี่ยวข้องกับบริบทจริง ซึ่งตรงนี้หมายความว่า การศึกษาเรื่องใดก็ตามก็สามารถให้ผู้ศึกษาคำนี้ถึงงานเขียนทางวิชาการที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประกอบการศึกษาและตีความได้ เพื่อให้ได้การตีความที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ยังมองข้ามไปไม่ได้คือเมื่อมีการตีความหรือการเขียนประวัติศาสตร์เกิดขึ้นงานชิ้นนั้นย่อมตกอยู่ภายใต้บริบทของตนเอง ดังนั้น การปะทะสัมพันธ์กันของบริบทจึงเกิดขึ้น และด้วยเหตุนี้ การศึกษางานทางประวัติศาสตร์หลายเรื่อง จึงเป็นการตีความซ้อนการตีความหลายครั้งหลายครา และเมื่อตกทอดมาถึงมือผู้ศึกษาในปัจจุบันก็เป็นการผสมผสานของบริบทหลายยุคหลายสมัย แม้ว่างานดังกล่าวจะอ้างถึงเนื้อหาที่เป็นเรื่องเดียว แต่ก็ต้องยึดถือ correlative context ไว้เป็นสำคัญ

3. Macrocontext ในขณะที่ microcontext ซึ่งได้กล่าวไปแล้วว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่เป็นส่วนตัวของผู้เขียน แต่สำหรับ microcontext เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กว้างขวาง ครอบคลุม และมีลักษณะ impersonal อันหมายถึง เรื่องราวกว้าง ๆ ทั่วไปที่ไม่มีเรื่องส่วนตัวของผู้เขียน ได้แก่ สภาพทางวัฒนธรรม สังคม หรือการถกเถียงกันระหว่างสำนักคิด (schools of thought) เช่น การศึกษางานปรัชญา หรือประวัติศาสตร์ของเอเธนส์ ผู้ศึกษาก็จำเป็นต้องพิจารณาบริบททางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนวิถีชีวิตของคนกรีกโบราณ หรือการศึกษาปรัชญาการเมืองของเฮลลาคัส ผู้ศึกษาก็ต้องแสวงหาความรู้ความเข้าใจในบริบทจีนสมัยราชวงศ์โจว หรือการศึกษาความคิดทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์ ก็จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาพิจารณาบริบทในช่วงรัชกาลที่ 5 ถึง 9 เป็นต้น

4. Metacontext บริบทดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษาจะเข้าใจก็ต่อเมื่อได้พิจารณาถึงวิธีการตั้งคำถามของนักคิดในอดีต หรือวิธีการมองปัญหาของผู้บันทึกประวัติศาสตร์ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขหรือตอบคำถามที่ได้ถูกตั้งขึ้นมา เช่น ลักษณะเฉพาะของการตั้งคำถาม – คำตอบของปรัชญากรีกหรือของคนกรีกโดยทั่วไป หรือลักษณะของจีน ของอินเดีย หรือเมื่อนำกรีก จีน อินเดียมาศึกษาเปรียบเทียบกันแล้วพบลักษณะร่วม ก็จะเข้าอยู่ภายใต้ metacontext นี้ ดังนั้น บริบทดังกล่าวนี้จึงครอบคลุมกว้างขวางทั้งเรื่องของกาลเวลา และสถานที่ที่กว่า macrocontext การศึกษากระบวนการพัฒนาการทางภาษาของวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ เพื่อความเข้าใจในวิถีรูปแบบของวัฒนธรรมนั้น ก็จัดอยู่ในการศึกษาแบบ metacontext นี้

5. Meta - metacontext บริบทประเภทสุดท้ายนี้ คือ บริบทสากลที่พยายามนำเอาบริบททั้งหมดที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นเข้ามารวมกันขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้เห็นลักษณะความเป็นสากลทางความคิดของ text หนึ่ง ๆ ความเป็นไปได้ของบริบทสากลนี้เป็นเพียงความใฝ่ฝันของนักวิชาการเท่านั้น

จากคำอธิบายของแต่ละบริบททั้งห้าประเภทบริบท ทำให้พอจะเห็นว่ามีการแจกแจงบริบทออกเป็นระดับต่าง ๆ แต่ในความเป็นจริงนั้น บริบททั้งห้าประเภทนี้ไม่สามารถที่แยกออกจากกันได้เลย เพราะโดยแท้จริง บริบททั้งหลายนี้ขึ้นอยู่กับกันและกัน บริบทสากลนั้นประกอบด้วยบริบทย่อยๆ ในขณะเดียวกันบริบทที่ใหญ่กว่า ก็ย่อมมีอิทธิพลในการกำหนดบริบทที่เล็กกว่าเช่นเดียวกัน สิ่งที่ทำให้ผู้ศึกษาเห็นได้อย่างชัดเจนว่า บริบททั้งหลายไม่สามารถแยกการพิจารณาออกจากกันได้นั้น จะเห็นได้จาก ถ้าผู้ศึกษาเริ่มด้วยบริบท microcontext เรื่องรูปแบบการเขียน การใช้ภาษา ความตั้งใจ ตลอดจนจุดมุ่งหมายของผู้บันทึก จะยังไม่ค่อยเข้าใจหรือไม่สามารถตีความได้อย่างชัดเจนนัก ซึ่งก็จะพบว่าแท้จริงแล้ว ผู้ศึกษาจะสามารถเข้าใจใน microcontext ได้ก็ต่อเมื่อได้เข้าใจ macrocontext หรือ correlative context มาบ้างแล้ว แต่ถ้าเราเริ่มศึกษาจาก metacontext ก็จะไม่สามารถมีภาพรวมของ context ก่อนที่จะลงมือทำการศึกษาได้เลย ดังนั้น การพิจารณบริบทก็จำเป็นต้องพิจารณาในลักษณะที่เป็นองค์รวม โดยไม่สามารถแยกพิจารณาบริบทหนึ่งบริบทใดเป็นการเฉพาะเจาะจงได้

สรุป

การศึกษาวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาปรัชญาการเมืองในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ที่ว่าด้วยเรื่องความยุติธรรมในครั้งนี้ จะอาศัยหลักทฤษฎีการตีความและให้ความสำคัญกับกวีนิพนธ์ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ทั้ง 81 บท ซึ่งถือว่าเป็นตัวบท (text) ทางการเมือง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการตีความและให้ความสำคัญกับตัวบทอย่างละเอียด (close textual analysis) เชื่อมโยงกับการตีความตามแนวความคิดของนักทฤษฎีการเมืองตะวันตก และ/หรือ ภูมิปัญญาโบราณของนักปราชญ์จีนที่เกี่ยวข้อง โดยทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของการศึกษาแนวปรัชญาการเมืองที่ว่าด้วยเรื่องความยุติธรรม